

Editörden

22-24 Kasım 2019'da gerçekleştirdiğimiz 2. Ulusal Sinema ve Felsefe Sempozyumu'nun yoğun temposunun ardından SineFilozofi yolculuğunda bu kez yeni sayımızla karşınızdayız. Aralık 2019'da 8. sayımıza ulaştık. Bu sayıda değerli makaleler, kitap eleştirileriyle röportajlar bulacaksınız. Umarız bu sayıyla yapacağınız sinema-felsefe yolculuğu yeni sulara yelken açmanızı sağlar; size yeni düşünüm ve duygulanım rotaları sunar.

Aralık sayısının iki değerinden biri Serdar Öztürk, diğeri Berna Akçağ'a ait.

Serdar Öztürk'ün değerli, *Ingmar Bergman'ı Sinematik Felsefe Açısından Düşünmek* başlığını taşıyor. Öncülünü Deleuze'nin sinema hareket- zaman bloklarıyla; imajlarla yapılandırılmış düşünceyle alan değerli, bir yönetmen-filozof Ingmar Bergman'ın sinema felsefesini içkinlik düzleminde türettiği kavramlarla değerlendirme girişimidir.

Berna Akçağ'ın *Nietzsche'nin "Üstinsanı" ile Jim Jarmusch'un "Zombileşen İnsanın" Karşılaşması* adlı değerli, sinemayı virtüel yönümüzün bir uzantısı, aynı zamanda da izleyicisine yeni alanlar açan varolma kudretinin arttıran bir motivasyon kaynağı olarak görmeyi salık verir; sinemanın üstinsana ulaşmaya çalışan insan için olağanüstü bir seçenek olduğu bize hatırlatır.

Dergideki ufuk açıcı makale uğraklarının ilki Erdem İlic'in *The Truman Show, Into The Wild ve Hollywood Sinemasının Sahte Eleştirelliği* adlı makalesidir. Peter Weir ve Sean Penn'in yapıtları dolayısıyla anaakım sinemanın kendini eleştirel konuma yerleştiren filmlerdeki sahte eleştirelliği ortaya koymaktadır. İlic, neoliberal kapitalizmin terk ettiği kurumlara koşut üretilen yeni öznelkipinin, bu egemen politik iklimle uyumlu öyküleme ve çatışma dinamikleri marifetiyle nasıl bir eleştirelilik illüzyonu sunduğunu irdelemekte; sözkonusu filmlerdeki *aporiaları* Foucaultgil bir kavram dağarcığı eşliğinde deşifre etmektedir.

İkinci uğrak sinema çalışmalarında Baudrillard'a itibarını iade eden Girgin'in çalışmasıdır. Girgin çalışmasında, Baudrillard'ın hala illüzyon sunabilen bir biçim olarak diğer görsel mecralardan ayırdığı sinemanın, yaşamın sinematik formu olarak toplumsal ve politik yaşamın illüzyonunu sunabilecek imkanları taşıdığını dile getirmektedir. Eşdeyişle, Girgin, *Simülasyon Evreni ve Sinema* makalesi baştan çıkarıcı soruların izini sürüyor: Simülasyon evreninde sinemanın yarattığı imgelerin hâlâ birer anlamı var mıdır? Bu evrende sinema hâlâ anlatılara devam edebilir mi? Girgin'e göre, sinema, tüm gerçeklik biçimlerinden azade, estetize edilmiş bir yaşam tarzıyla birlikte mimetik ve önceleyen bir kehanet biçimine dönüşmüştür. Dolayısıyla Girgin'in Chuck Palahniuk'un aynı adlı romanının Fincher uyarlaması *Fight Club* (1999) filmi dolayısıyla vardığı sonuç şudur: film anlatısında yok edilemeyen imge artıkları sistemin rasyonel, mükemmel ya da arınık olmasına fırsat tanımadığı için sinema anlatısı hala illüzyon sunmayı başarabilmektedir.

Bir başka uğrakta Ersan Ocağ'ın *A(r)tık Toplayıcılar ve Ben* filminde Seyircisinin Yaşam Gücünü Arttıran Bir Görüntü Toplayıcısı Olarak Agnès Varda adlı makalesinin kalkış noktası, geçtiğimiz Mart ayında yitirdiğimiz Varda'nın belgesel ve kurmacayı içiçe geçirdiği *cinécriture* (sineyazı) olarak adlandırdığı sinema yapma biçimidir.

Varda'nın sineyazısının kurucu niteliklerine diyaloji ve özdeşünümü katma biçimlerini ele alan Ocak, Varda'nın yol filmi olarak tasarladığı bu belgeselini, *görüntü toplayıcı kadın sinemacı* ya da *cinéglaneuse* (sinetoplayıcı) olarak seyircisinde yaşam gücünü artıran bir kaynak olarak değerlendirmektedir.

Dördüncü uğrağımızda Mehmet Ali Gazi ve Caner Çakı'nın *II. Dünya Savaşı'nda Çizgi Filmlerin Mihver Devletleri Tarafından Karşı Propaganda Amaçlı Kullanımı* adlı çalışması yer alıyor. *Der Störenfried* (Oyunbozan, 1940), *Il Dottor Churkill* (Doktor Churkill, 1942) ve *Momotarō no Umiwashī* (Momotaro'nun Deniz Kartalları, 1943) çizgi filmlerini göstergebilime dayalı bir analize tabi tutan yazarlar, Mihver Devletleri tarafından çekilen propaganda amaçlı çizgi filmlerin Müttefik Devletleri'ne karşı nefret söyleminin inşa edilmesinde nasıl araçsallaştırıldıklarını irdelemektedir.

Özge Güven Akdoğan'un *Bir Modern Yaşam Eleştirisi Olarak Toni Erdmann (2016)* adlı çalışmasıyla rotayı, Maren Ade'nin filmi bağlamında bir modern yaşam eleştirisine çeviriyoruz. Yazının temel iddiası Maren Ade'nin bu filmiyle modernliğin, rekabetçi iş ilişkileri, aylıklık ve bireyin duygusal olarak bağlanamama sorunu eksenlerinde yarattığı tahribatın, modern kentler, aile ilişkileri, iş yaşamındaki rekabet ve hırs dolayımıyla gösterildiğidir. Kadın kahramanın bu zorlu ortamdan uzak durabilmesinin tek yolu insani ilişkiler geliştirme ve yaşamı eğlenceli kılmadan geçmektedir.

İpek Gürkan'ın teknolojik ve dijital gelişmeler ile birlikte film eleştirisindeki dönüşümlere odaklanana makalesi ise *Film Çalışmalarında Eleştirinin Dönüşümü: Görsel-İşitsel Denemeler* başlığı taşıyor. Makalede görsel-ışitsel denemelerin film çalışmalarında yeni bir eleştirel form olarak belirdiği ve metin tabanlı araştırmalara alternatif olabileceği iddiasının izi sürülmektedir. İpek Gürkan'ın çalışması, film çalışmaları alanındaki metodolojik arayışın görsel-ışitsel eleştiri ve metin eleştirisi gibi birbirini besleyen iki farklı eleştirel yöntemle dair imkânlar sunması açısından çarpıcı bir çalışma olduğunu siz de göreceksiniz.

Zeynep Çetin Erus ve Bengi Muzbeg'in birlikte kaleme aldığı *Birincil Tekil Şahıs Anlatımlı Post-Yugoslav Belgesellerde Travma ve Nostalji İzleri* başlıklı çalışma, Lidija Zeloviç'in *Moji Prijatelji* (Arkadaşlarım, 2006) ve *Moj Vlastiti Rat* (Benim Kişisel Savaşım, 2015) ve Srđan Keča'nın *Pismo Ocu* (Babama Mektup, 2011) filmlerinde Sırp-Hırvat kökenli yönetmenlerin, 1990'lı yıllarda yaşanan savaş ve savaş sonrası travma sürecini birinci tekil şahıs anlatımıyla yansıtmaya ve Boym'un tanımıyla moral değeri yüksek düşünsel nostaljiyi bu sürece dahil etme tarzlarına odaklanmaktadır. Yazarların, her geçmişle hesaplaşmanın günümüz perspektifinden yapılması ve aşırı moral değerlerle yüklü bir nostaljinin geçmişin nesnel bir biçimde değerlendirmesinde engel teşkil edebileceği; geçmişte yaşanan acının büyüklüğü, fail veya kurban olma durumları, mevcut durum ve gelecek kaygıları gibi etmenlerin geçmişle yüzleşme süreçlerini çeşitli biçimlerde etkileyeceği yolundaki çekincelerini içeren çalışma, travma belleğini yansıtan her türlü post-memory anlatının "vekaleten deneyim"i de içeren ideolojik bir yeniden inşaya dönüşebileceği uyarısını saklı tutmaktadır.

Son uğrağımızda Mikail Boz, *Kuşku ve Empati: "Blade Runner 2049" da İnsan Felsefesine Kartezyen Bakış* adlı makalesi Denis Villeneuve'ün "Blade Runner 2049" (2017) adlı yapıtını Kartezyen felsefenin kuşku, özne, bilinç ve insan felsefesi gibi kavramlarıyla irdelemektedir. Post-apokaliptik bir geleceği referans alan bu filmin, insani özün ne olduğu, yaratılan ve yaratan arasındaki ilişkinin hangi temel üzerinde kurulması gerektiği gibi soruların irdelenmesi için uygun bir kalkış noktası olduğunu fikrinden yola çıkan Boz'un, öznenin kendisi ve öteki ile ontolojik sorularına dayalı kimlik ve benlik sorularına insan tasarımı otomatların, androidlerin ya da makinelerin cenahından bakarak bulduğu karşılık oldukça manidar görünüyor: "Özne olmak bedensel ya da ontolojik değil sürece yayılan bir edimin sonucu olarak kavranmaktadır".

Boz, yapay zeka, robotlar, klonlar ve canlılar 'yaratma' yeteneğini gösteren insanlığın, bu tasarımlanmış yaratılarla ilişki kurma süreçlerinde etik ve politik kurucu normlar için Kartezyen kuşkunun iyi bir kalkış noktası olacağı sonucuna varmaktadır.

Dergimizin bu sayısındaki kitap eleştirilerimizde bir farklılık hemen göze çarpacaktır. Sinema ve felsefe arayüzünde çıkan dergimizin felsefe eksenini de güçlendirmek adına, bazı temel eserlerin aslı dertlerinin de anlaşılması gerektiği düşüncesindeyiz. Çünkü felsefi eserlerde sergilenen aslı problemleri idrak edebilmemiz yoluyladır ki, biz onları daha iyi anlar ve ancak bu şekilde felsefi metinler ve sinema yapıtları arasında daha sağlıklı bir bağ kurabiliriz. Bu amaçla, bu sayımızda Ebru Aydın Çağlıyan, felsefe tarihinin en önemli eserlerinden biri olan *Nikomakhos'a Etik* kitabını Aristoteles'in sanata bakışı temelinde ahlak ve siyaset konusundaki görüşleriyle bağını kurarak irdeliyor. Bunun yanında Deniz Tansel İlic, Beat Kuşağı'nın önemli isimlerinden Robert M. Pirsig'in *Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı* kitabını, çağımızın temel sorunlarından biri olan niceliksel verimlilik ve özgün yaratıcılık çatışması bağlamında ele alıyor. Bu sayının Başar Öztürk tarafından kaleme alınan doğrudan sinemayla ilgili kitap eleştirisi Nathan Andersen'in *Gölge Felsefe - Platon'un Mağarası ve Sinema'da* ise, ünlü mağara alegorisinin *Otomatik Portakal* filmiyle ne şekilde ilişkiye sokulduğunu doğrudan görüyoruz. Şunu söyleyebiliriz ki, bu sayıdaki eleştiriler, bir metni başka yapıtlarla sağlıklı bir şekilde ilişkilendirebilmek için, o metnin temel meselesini kavramamız gerektiğine dikkat çekmektedir.

Gişe Memuru (2010) *Sarmaşık* (2015) ve *Kelebekler'in* (2018) yönetmeni Tolga Karaçelik ile söyleşiyi değerli meslektaşlar Aydan Özsoy ve Serdar Öztürk gerçekleştirdiler. Söyleşi, Karaçelik'in filmleri odağında yönetmenin ve tüm katılımcıların sinema felsefesi ve poetikasına yönelik bir söyleyişimin alanı olmuştur. Karaçelik'in, sinema poetikasının *techne mimetike* ve *techne poetike* arayüzünde salt bir yapma değil yaratma süreci olduğu vurgusu kerteriz alındığında söyleşimin en önemli vurgusu hem üretim hem yaratımın mevkii olan sinemanın hakikate yaklaşma bakımından önemli imkanlar sunduğudur.

Bu sayıdaki yolculuğun olanaklı hale gelmesinde katkı sağlayan herkese teşekkür ediyoruz. Özellikle de başta Serdar Öztürk olmak üzere yardımcı editörlerimiz Işkın Özbulduk Kılıç, Esra Güngör Kılıç, Aslı Şahinkaya Ermiş, Fırat Osmanoğulları, Aysu Uğur'a; bizden desteklerini bu sayıda da esirgemeyen eski ve yeni tüm hakemlerimize ve çalışmalarını göndererek bu sayının keyifli bir sefer haline dönüşmesini sağlayan yazarlarımıza bir kez daha buradan şükranlarımızı iletiyoruz. Bu kez dümen sizde değerli okur, keyifli ve yaratıcı bir seyrüsefer diliyoruz.

Şebnem Pala Güzel ve Çağdaş Çağlıyan